

ARAŞTIRMA MAKALESİ

KURUMLAR VERGİSİ KANUNU KAPSAMINDA ÜRETİM VEYA HİZMET İŞLETMELERİNİN KISMİ BÖLÜNMESİ: BİR UYGULAMA

PARTIAL DIVISION OF PRODUCTION OR SERVICE ENTERPRISES WITHIN THE SCOPE OF THE CORPORATE TAX LAW: A PRACTICE

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat BİTLİSLİ*

ÖZ

Ekonomik faaliyetlerin her geçen gün artması ve çeşitlenmesi, büyüyen işletmelerin yönetsel zorlukları, faaliyetlerde verimlilik ve etkinliği artırmak, ortaklar arası uyuşmazlıklar, miras bölünümü ve vergi planlaması gibi nedenlerle faaliyetlerini mevcut ya da yeniden kurulacak bir veya birden fazla şirkete bölünerek gerçekleştirmektedirler. Bu amaçlar doğrultusunda şirketlerin vergisel istisnalar olmaksızın bölünmesi halinde yüksek vergi tutarları ve harçlarla karşılaşmasına neden olmakta ve bu durum şirketlerin bölünmesi noktasında engel oluşturmaktadır. Bir yeniden yapılandırma modeli olarak değerlendirilen bölünme konusu gerek 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) gerekse 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (KVK) düzenlenmiştir.

Bu çalışmada öncelikle TTK ve KVK'de yer alan Tam Bölünme ve Kısmi Bölünmeye ilişkin hükümler açıklanmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında bir üretim veya hizmet işletmesinin kısmi bölünme kapsamında bölünmeye konu edilmesi durumunda bölen işletme ile birlikte devredilecek aktif ve pasif unsurların belirlenmesi ve hesaplanması KVK hükümlerine göre hipotetik işletme üzerinden yapılmıştır. Sonraki süreçte Tespiti gerçekleştirilen aktif ve pasif unsurların yine KVK kapsamında iştirak ilişkisi yöntemi ve bölünen şirket ortaklarına pay verilmesi yöntemleri ile muhasebeleştirilmesi ve özellikli işlemlerin neler olduğu açıklanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yeni Türk Ticaret Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Kısmi Bölünme, Muhasebeleştirme.

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Muhasebe ve Finansal Yönetim Ana Bilim Dalı, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1638-8786>

ABSTARCT

Due to the increasing and diversification of economic activities, managerial difficulties of growing businesses, increasing efficiency and effectiveness in activities, disputes between partners, inheritance distribution and tax planning, activities are carried out in existing or to be re-established companies. For these purposes, if companies are split without tax exceptions, it is likely to encounter high tax amounts and fees, which creates an obstacle to the division of companies. The subject of division, which is considered as a restructuring model, is regulated both in the Turkish Commercial Code No. 6102 (TCC) and in the Corporate Tax Law No. 5520 (CTL).

In this study, first of all, the provisions regarding Full Division and Partial Division in TCC and CTL are explained. In the application part of the study, if a production or service business is subjected to partial division, the determination and calculation of the active and passive elements to be transferred together with the dividing enterprise was made over the hypothetical enterprise according to the provisions of the CTL. In the next section, it is explained that the assets and liabilities identified are accounted by the participation relationship method within the scope of CTL and the share allocation method to the shareholders of the divided company and the specific transactions are explained.

Keywords: New Turkish Commercial Code, Turkish Corporate Income Tax Law, Partial Demerger, accounting.

1 GİRİŞ

İşletmeler, ekonomik ve hukuki nedenler başta olmak üzere diğer pek çok faktörün de etkisiyle ekonomik ve hukuksal değişikliklere gitmek sureti ile yeniden yapılanmaya gitmektedirler. Yeniden yapılanma, şirketlerin faaliyet alanlarını ve genel yapıları üzerinde gerçekleştirdikleri değişimler olarak tarif edilebilir. Nevi değişikliği, birleşme, hisse değişimi ve bölünme sermaye şirketleri açısından yeniden yapılandırma modelleridir (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 256).

Günümüzde bölünme müessesesi birleşme işlemi gibi ticaret şirketleri için finansal fayda sağlamasının yanı sıra önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir (Pulaşlı, 2011, s. 197). İşletmeler genellikle; sürekli gelişen teknolojiye ayak uydurabilmek, rekabette avantaj elde edebilmek, pazar paylarını artırabilmek, vergi avantajları ve indirimlerinden faydalanabilmek, yönetimden kaynaklı

yetersizliklerinden kurtulabilmek ve malvarlığını daha verimli bir şekilde kullanabilmek amacıyla bölünme yoluna gitmektedirler (Onat, 2019, s. 198).

Bölünme müessesesi 2001 yılında 4684 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5422 sayılı “eski” Kurumlar Vergisi Kanunu’nda yapılan değişiklikle Türk vergi sistemine kazandırılmıştır. Buna bağlı olarak halen yürürlükte olan 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun (KVK) 19 ve 20’nci maddelerinde bölünmeye ilişkin hükümler düzenlenmiştir (Aydın, 2014, s. 72). Ancak bölünmeye ilişkin uygulamada ortaya çıkan sorunlar sebebi ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda (TTK), bölünme müessesesi maddi hukuk yönünden düzenlenmiştir (Güngör, 2017, s. 37).

Bölünme, genel ifade ile bir bütünün en az iki parça olacak şekilde ayrılmasıdır (Yıldız ve Ünsal, 2005, s. 210). Kelime anlamı olarak bölünme ise birleşme kavramındaki büyümenin aksini ifade eder. Faaliyet alanını genişletme, kaynakların daha etkin kullanılması amacına yönelik olarak kurumların bünyesindeki farklı faaliyet konularını ayırarak her birini kendi faaliyet konularına ve bu faaliyet konusunun özelliklerine bağlı unsurları ile birlikte ayrı şirketler haline dönüştürmeleri şeklinde tanımlanır (Kavak, 2005, s. 63).

TTK’nın 160 ıncı maddesine göre sermaye şirketleri ve kooperatifler sermaye şirketlerine ve kooperatiflere bölünebilir (TTK, md. 160). Aşağıdaki tabloda hangi şirketlerin hangilerine bölünebileceği tablo halinde gösterilmiştir (Altaş, 2017, s. 788).

Ticaret Şirketinin Türü	Bölünebileceği Ticaret Şirketi Türü
Anonim Şirket	<ul style="list-style-type: none"> - Anonim Şirkete - Limited Şirkete - Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirkete - Kooperatife
Limited Şirket	<ul style="list-style-type: none"> - Anonim Şirkete - Limited Şirkete - Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirkete - Kooperatife
Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket	<ul style="list-style-type: none"> - Anonim Şirkete - Limited Şirkete - Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirkete - Kooperatife
Kooperatif	<ul style="list-style-type: none"> - Anonim Şirkete - Limited Şirkete - Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirkete - Kooperatife

Bunun dışında kalan durumlarda bölünme kanunen geçerlilik kazanmaz. Dolayısı ile sermaye şirketleri şahıs şirketlerine bölünemez. Kanunda yer alan düzenlemeden yola çıkılarak şahıs şirketlerinin şahıs şirketlerine veya sermaye şirketlerine bölünmeleri kanunen imkân dâhilinde değildir (Kayhan, 2019, s. 99).

2 TÜRK TİCARET KANUNU VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNA GÖRE BÖLÜNME

TTK 'da tam bölünme işleminde, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bu tür bölünme işleminde devredilen şirketin unvanı ticaret sicilinden silinir ve hukuki varlığına son verilir. Devralan şirketlerin paylarını ve haklarını bölünen şirketin ortakları iktisap eder. Kısmi bölünmede ise, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devredilir. Kısmi bölünmede, bölünen şirket pay sahipleri, devralan şirketlerin paylarını ve haklarına sahip olurlar veya bölünen şirket, devredilen iktisadi kıymetler karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde etmek sureti ile yavru şirketini oluşturur (Aydın, 2014, s. 73).

KVK ‘da tam bölünme; “Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi”, şeklinde tanımlanmıştır. Kısmi bölünme ise; “Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye’deki iş yeri veya daimî temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi” şeklinde tanımlanmıştır (KVK, md. 19).

5520 sayılı KVK’nda düzenlenen bölünme ile ilgili esaslar ile 6102 sayılı TTK ’da düzenlenen bölünmeye ilişkin esaslar birbiri ile benzerlik göstermektedir. KVK açısından bölünmenin en önemli özelliği şirket tüzel kişiliğinin sona ermesi olarak da tarif edilen tam bölünme ile bölünen şirketin tüzel kişiliğinin devam ettiği kısmi bölünmedir. Bu durumda tam bölünme için “infisahla sonuçlanan bölünme”, kısmi bölünme için de “infisahla sonuçlanmayan bölünme” ifadesini kullanılabilir. KVK hükümlerine göre tam bölünme işleminde bölünen ve bölen şirketlerin sermaye şirketi olması gerekmektedir. Tam bölünmede sermaye şirketi olmanın yanı sıra tam mükellef olma zorunluluğu da bulunmaktadır. Bölünen kurumun tüm aktif ve pasif unsurları bir başka deyişle varlık ve kaynakları şirket ticari defterlerinde yer alan kayıtlı değerleri üzerinden devredilir. Tam bölünmede bölen en iki şirketin yine tam mükellef sermaye şirketi olması gerekmektedir. Şahıs şirketleri burada kapsam dışı bırakılmıştır. Ancak şahıs şirketleri tür değiştirmek suretiyle bölünme hükümlerinden faydalanabilir (“<https://www.oral.av.tr/yayinlarimiz/asbolunme.pdf>”, 2020).

TTK’nın ve KVK’nın alanının genişletilmesi sonucu “kısmi külli halefiyet” kavramı ortaya çıkmıştır. Külli halefiyet malvarlığının önceki sahibinin ortadan kalkması ve tüm alacak ile borçların bütün halinde devrolmasıdır (Sezgin, 2018, s. 958). Kısmi külli halefiyet ise, tüm malvarlığı bir halefe değil, kısımlara ayrılmış birden çok halefe geçmektedir (Pulaşlı, 2020, s. 194). Burada devralan, kendisine geçen malvarlığı parçasının halefi olmaktadır. Bölünmede, birleşmeden farklı olarak şirket malvarlığı unsurlarının tamamı değil, belirli parçalara ayrılmış unsurları devir edildiği için külli halefiyet değil kısmi külli halefiyet söz konusudur

2.1 Tam Bölünme

Tam bölünmede, şirketin varlık unsurları bölümlere ayrılır ve ayrımı gerçekleştirilen bölümler diğer en az iki şirkete devredilir. Böylelikle, bölünen şirketin pay sahipleri, bölen şirketlerin paylarına ve haklarına sahip olurlar. Tam bölünüp devrolan şirketin hukuksal varlığına son verilir ve şirket ticaret sicilinden terk edilir. Başka bir ifade ile bölünen şirketin varlıklarının tamamı bölünerek mevcut veya yeni kurulacak olan en az iki şirkete devredilir. Bölünen şirket varlığına son verilir ve bölünen şirketin pay sahipleri bölen şirketlerin ortakları olmuş olurlar (Altaş, 2017, s. 1152).

Bölünme işlemi ticaret siciline tescil ile geçerli olmakla birlikte bütün aktif ve pasif kalemler bölen şirketlere kısmi külli halefiyet yolu ile devredilmiş olur. Böylece devralan şirketler kısmi külli halefiyet ilkesi çerçevesinde bölünen şirketin devamı olurlar. Bu nedenle bölünen şirketin tasfiye edilmesine gerek yoktur. Bölünme işlemi, birleşme işleminde olduğu gibi şirket tasfiyesiz sona erdiren hukuki bir işlemdir (Kayıhan, 2019, s. 98). Sermaye azaltımı işlemi ise tam bölünmede gerekli değildir (Ak, 2019, s. 132).

Tam bölünme işleminde bölünen sermaye şirketi bütün mal varlığını mevcut olan veya yeni kurulacak olan iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devreder. Nitekim tam bölünme ile birleşme arasındaki en temel fark; birleşmede infisah eden kurumun varlıklarını sadece bir kurum devralırken, tam bölünmede devralan kurum sayısı en az ikidir (Aydın, 2014, s. 78).

Kanun uyarınca tam bölünmede, bölünen şirketteki ortakların hakları ve payları korunur. Tam bölünmede sona eren şirketteki ortaklık payları mevcut veya yeni kurulacak devralan şirket bünyesinde devam ettirilir (Ak, 2019, s. 133). Bu noktada devri gerçekleştirilecek varlıkların değerlerinin belirlenmesi ve şirket ortaklarının haklarını korunduğu bir değişim oranının belirlenmesi gerekmektedir. Değişim oranı bölünen ve bölen şirket hisselerinin cari değeri üzerinden belirlenebilmektedir. Değişim oranı bölünen veya bölen şirketler bakımından tespit edilir (Aydın, 2014, s. 79).

2.2 Kısmi Bölünme

TTK 'da kısmi bölünme, "Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur" şeklinde açıklanmıştır (TTK,

md. 159). Kısmi bölünmede bölünen şirketin bütün malvarlığı bölünmeye tabi tutulmaz. Bunun aksine şirkete ait bir veya birkaç kısım bölünmeye tabi tutularak, bu bölümler şirketten ayrılır. Ayrılan bu bölümler mevcut olan veya yeni kurulacak bir şirkete kısmi külli halefiyet yolu ile devredilir. Bölünen şirketin ortakları ise devralan şirket veya şirketlere ortak olurlar. Bölünen şirket ise tam bölünmede olduğu gibi ortadan kalkmaz. Elinde kalan malvarlığı (devredilmeyen) ile faaliyetlerine devam eder (Altaş, 2017, s. 785).

TTK madde 159'a göre kısmi bölünme, hisselerin mevcut ortaklara verilmesi ve yavru şirket kurma (iştirak ilişkisi) olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 259).

Hisselerin mevcut ortaklara verilmesi şeklindeki kısmi bölünme türünde, devredilen malvarlığı karşılığında şirketin ortakları devralan şirket veya şirketlerde ortak olur. Kısmi bölünen şirketin malvarlığındaki azalma sermaye azaltımı ile dengeleneceği için bu tür kısmi bölünmede sermaye azaltımı yapılması zorunludur (Ak, 2019, 135). Yavru şirket kurma şeklindeki kısmi bölünmede bölünen şirket iktisadi kıymetleri karşılığında bölen şirket veya şirket payları bölünen şirkete geçmektedir. Yavru şirket pay ve haklarının bölünen şirket bünyesinde kalması sebebi ile bu tür kısmi bölünmede şirketin malvarlığında bir azalma olmayacağından ve sermaye azaltışı gerekmeyecektir. (Uluslan ve Koçsoy, 2013, s. 259).

Kısmi bölünme müessesesinden, tam mükellef sermaye şirketleri ile sermaye şirketi niteliğindeki yabancı kurumların Türkiye de bulunan işyerleri veya daimi temsilcileri faydalanabilir. Şahıs şirketi olan kollektif ve adi komandit şirketler kısmi bölünme müessesesinden faydalanamazlar. Sermaye şirketi niteliği bulunmayan kooperatifler içinde kısmi bölünme hükümleri uygulanmaz. Kısmi bölünme kapsamında bölünen şirketi devralacak olan şirket veya şirketlerinde tam mükellef sermaye şirketi olması zorunludur (Bakmaz, 2015, s. 130).

TTK 'ya göre kısmi bölünme işleminde devire konu olan iktisadi kıymetler konusunda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. TTK 'ya göre her türlü iktisadi kıymet kısmi bölünmeye dahil edilerek diğer şirketlere aktarılabilir. Kısmi bölünmede şirket aktifine kayıtlı taşınmazlar, iştirak hisseleri (En az iki tam süreyle elde tutulmak şartı ile) ve bölünen şirket bünyesinde faaliyet gösteren üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya bir kaçının devri mümkündür. Üretim veya hizmet işletmelerinin kısmi bölünmeye konu edilmesi halinde işletme bütünlüğünün korunması esas olup

faaliyetin sürdürülmesi için bölen şirketin ihtiyaç duyacağı varlık ve kaynak unsurlarının da tümünün devre konu edilmesi gerekmektedir (“<https://www.oral.av.tr/yayinlarimiz/asbolunme.pdf>,” 2020).

KVK'nın 20/3 maddesinde kısmi bölünme işlemi ile neticesinde oluşan kârların hesaplanmayacağı ve vergilendirmeye tabi olmaması hüküm altına alınmıştır. Bu madde KVK kapsamında yapılan bölünme işlemlerinde mükelleflere vergisel açıdan avantaj sağlamaktadır. Kısmî bölünme işlemlerinde, bölünen şirketin bölünme tarihi itibari ile tahakkuku yapılmış veya yapılacak olan vergi borçlarından bölünen şirket varlıklarını devralan bölen şirket veya şirketler, devre konu varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olmak kaydıyla müteselsilen sorumludurlar. Bu tür bölünmede, bölünen kurumun hukuki varlığı sona ermediği için tahakkuk etmiş ve edecek vergilerden de sorumluluk bu kuruma ait olacaktır. Ancak kısmi bölünme nedeniyle mali yapısının zayıflama ihtimali bulunan kurumlar açısından vergi güvenliğini sağlamak amacıyla bu müteselsil sorumluluk ihdas edilmiştir (KVK, md. 20/3).

Kısmi bölünme işlemlerinde, devredilen kıymetler kayıtlı değerleri üzerinden devralan kurumun bilançosuna geçirildiği için henüz realize edilmemiş gizli yedekler sebebiyle değer artış kazancı hesaplaması söz konusu değildir. Değer artış kazançları üzerindeki vergi, bu kıymetlerin devralan kurum bünyesinde realize edildiği tarihe kadar ertelenmiş olacaktır (Göktuna, 2011, s. 330).

KVK'ya göre yapılan kısmi bölünme ve tam bölünme işlemleri; Katma Değer Vergisi Kanunu kapsamında, katma değer vergisinden (KDVK, md. 17/4), Harçlar Kanununa göre harçlardan (492 Sayılı Harçlar Kanunu, 2 sayılı Tablo), Damga Vergisi Kanunu'na göre bölünme işlemleri nedeni ile düzenlenen kağıtlar damga vergisinden (488 sayılı Damga Vergisi Kanunu), istisna edilmiştir.

Kısmi bölünme işleminin geçerli olabilmesi ve vergisiz şekilde devredilebilmesi için bazı şartların sağlanmış olması gerekir. Söz konusu şartların sağlanmaması durumunda kısmi bölünme işlemi yok hükmünde sayılır ve iktisadi kıymetlerin devir işlemi satış hükmünde değerlendirilir. Bu şartlar aşağıdaki gibidir; (Bakmaz, 2015, s. 156-163)

- Devir işlemine konu olan mallar (taşınmazlar, en az 2 tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri, üretim ve hizmet işletmeleri) kısmi bölünme kapsamında aynı sermaye olarak konulmaktadır. Dolayısı ile bu mallar devralan kuruma ait ortaklık payları veya iştirak hisseleri

karşılığında devredilmelidir. Aksi durumda söz konusu malların satışı gündeme gelecektir.

- Kısmi bölünmede üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmı sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulamaz. Üretim ve hizmet işletmelerinin bütünlüğünün korunması gerekmektedir. Çünkü üretim ve hizmet işletmelerinin devrinde işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamlılığı için zorunlu olan aktif ve pasif hesapların tümü devredilir. Ayrıca Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde “Üretim ve hizmet işletmeleri ile fiziki veya teknik bütünlük arz eden ve bu işletmelerden ayrılması mümkün olmayan binalar, arsa ve araziler de bu işletmelere dâhil taşınmazlar olarak kabul edilecektir. Ancak, bir fabrika binasının içinde iki ayrı üretim işletmesi bulunması halinde üretim işletmelerinden birinin devri fabrika binasının da bölünüp devredilmesini gerektirmeyecektir” olduğu belirtilmiştir.
- Kısmi bölünme de tek bir hizmet işletmesinin veya tek bir üretim işletmesinin varlığı halinde devir işlemi yapılmaz. Bu tür bölünme de bölünen kurumun faaliyetine devam etmesi gerektiği için aynı sermaye olarak konulacak üretim ya da hizmet işletmesinin ikiden fazla olması şarttır. Ancak hizmet veya üretim işletmelerinin faaliyetlerini, devredilmesi durumunda sona erdirmeyecek olan taşınmazlar ve iştirakler kısmi bölünmeye konu edilebilir.
- Taşınmazlar ve iştirak hisselerinin kısmi bölünme kapsamında bütünlüğünün bozulmadan devredilmesi gerekmektedir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin kısım kısım devredilmesi işletme bütünlüğü ve faaliyetin devamını engelleyeceğinden mümkün olmamakla birlikte idarenin görüşü de bu yöndedir.
- Kısmi bölünme sonucunda bölünen işletmenin ve devralan işletmenin faaliyetine devam etmesi şarttır. Bu nedenle, henüz yatırımı tamamlanmamış ve faaliyete geçmemiş işletmelerin kısmi bölünme kapsamında devredilmesi mümkün değildir.
- KVK ‘ya göre kısmi bölünme kapsamında iştirak hisselerinin ve taşınmazların ilişkili borçlarıyla birlikte devrolunması zorunludur. Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nde “kurum bilançosunda yer alan devredilen üretim ve hizmet işletmeleri ile doğrudan ilgili olan nakit, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların da devrinin zorunlu olduğu” belirtilmiştir. Devri gerçekleştirilecek nakit, alacaklar ve menkul

kıymetlerin devredilen işletme ile doğrudan ilişkilendirilememesi durumunda devredilmeleri isteğe bağlıdır. Ancak borçlar için bu ihtiyarilik söz konusu değildir. Dolayısı ile devredilen işletme ile doğrudan bağı kurulamayan borçların devredilmesi mümkün değildir.

- Aktif ve pasif düzenleyen hesaplar kısmi bölünme kapsamında düzenledikleri aktif ve pasif hesaplarla birlikte bölen işletmeye aktarılmak zorundadır.

3 SERMAYE ŞİRKETLERİNDE KISMİ BÖLÜNMENİN UYGULANMASI

Kısmi bölünme işlemi çalışmanın önceki bölümlerinde de bahsedildiği gibi iki farklı yöntemle yapılabilmektedir. Bu yöntemlerden ilki iştirak ilişkisi yöntemi olarak da adlandırılan şirket hisselerinin bölünen şirkette kalmasıdır. Diğer yöntem ise şirket hisselerinin bölünen şirket ortaklarına verilmesi yöntemidir. Uygulama kısmında öncelikle iştirak ilişkisi yöntemine ilişkin işlemlere yer verilecek, sonraki süreçte şirket hisselerinin bölünen şirket ortaklarına verilmesine ilişkin işlemlere yer verilecektir. Bu bağlamda kısmi bölünme işlemleri hipotetik olarak hazırlanmış üretim ve otel işletmeciliği faaliyeti yapmakta olan bir işletmenin kısmi bölünmeye konu edilmesi halinde KVK ve diğer vergi kanunları açısından yapılması gereken işlemlerin neler olduğu ve özellikli işlemlerin neler olduğuna ilişkin açıklamalara yer verilecektir. KVK madde 19'da ve 1 Seri No'lu Genel Tebliğinde; üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğünün bozulmadan faaliyetin sürekliliği için gerekli olan aktif ve pasif kalemlerin tamamının devredilmesi bir zorunluluk olarak hüküm altına alınmıştır. Kısmi bölünme kapsamında yapılan bölünme işlemlerinde gerek bölünen işletmenin gerekse bölen işletmenin faaliyetine devam etmesi esastır. 1 Sıra nolu KVK Uygulama Genel tebliğinde “öte yandan kurum bilançosunda yer alan devredilen üretim ve hizmet işletmeleri ile doğrudan ilgili olan nakit, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların da devri zorunludur. Bu kıymetlerden nakit, alacaklar ve menkul kıymetlerin devredilen işletme ile doğrudan bağının kurulamaması halinde ise bu kıymetlerin devri ihtiyaridir. Devredilecek söz konusu kıymetlerin tutarının mükellefçe belirlenmesi esastır. Mevcut kayıtlardan bu kıymetlerin devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilebilmesi halinde, bu tutar; kayıtlardan devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilememesi halinde ise mükellefin belirleyeceği uygun dağıtım anahtarlarına göre hesaplanan

tutar dikkate alınacaktır” denilmek sureti ile devredilen üretim ve hizmet işletmeleriyle doğrudan ilgili olan borç kalemlerinin mükellef tarafından tespitinin yapılamaması durumunda, devredilen işletmenin devreden işletme aktifi içerisindeki oranı üzerinden bir dağıtım anahtarının tespit edilmesi ve buna göre devredilecek borç kalemi tutarının hesaplanması mümkün hale getirmiştir. Örneğimizde öncelikle her iki yöntem içinde geçerli olacak bölen işletme ile doğrudan bağı kurulamayan unsurların tespiti ve bölen işletmenin bölünen işletme içerisindeki payı üzerinden yapılacaktır.

3.1 Bölen Şirkete Devredilecek ve İlişkilendirilmeyen Bilanço Kalemlerinin Tespiti

Bölünen şirket olarak adlandırılan Y işletmesi birisi otel ekipman ve endüstriyel birisi otelcilik faaliyeti olmak üzere iki faaliyeti yürütmektedir. Şirket çeşitli ekonomik ve ticari nedenler ile bünyesinde faaliyet gösteren Otel işletmesi ile ilgili faaliyetini bir bütün olarak KVK'nın 19 ve 20'nci maddelerinde yer alan hükümler doğrultusunda yeni kuracağı bir sermaye şirketine aynı sermaye taahhütü yaparak devretmeye karar vermiştir. Örneğimizde kısmi bölünme sürecine ilişkin hukuki işlemlere yer verilmemiştir. Örnek daha ziyade kısmi bölünme işlemlerinin muhasebeleştirilmesini ve bölünme işlemlerinde kanuna uygun olarak yapılması gereken hesaplamaları anlatmaya yönelik olarak düzenlenmiştir. Bölünen şirket olarak adlandırılan Y AŞ'nin bölünmeye esas bilançosu aşağıdaki gibidir;

Y İşletmesi 31.08.2019 Tarihli Bölünmeye Esas Bilançosu

1- DÖNEN VARLIKLAR		3 - KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
102 Bankalar	100.000,00	300 Banka Kredileri	1.000.000,00
120 Alıcılar	1.250.000,00	320 Satıcılar	1.250.000,00
150 İlk Madde ve Malzeme	1.450.000,00	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	150.000,00
153 Ticari Mallar	2.000.000,00	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kes.	120.000,00
190 Devreden KDV	200.000,00	KISA VAD. YAB. KAY. TOPLAMI	2.520.000,00
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	5.000.000,00	4- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
2- DURAN VARLIKLAR		400 Banka Kredileri	4.250.000,00
250 Arazi ve Arsalar	7.000.000,00	UZUN VADYAB. KAY. TOPLAMI	4.250.000,00
252 Binalar	5.000.000,00	5- ÖZKAYNAKLAR	
254 Taşitlar	1.500.000,00	500 Sermaye	10.000.000,00
255 Demirbaşlar	1.000.000,00	540 Yasal Yedekler	1.000.000,00
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(1.250.000,00)	570 Geçmiş Yıllar Karları	350.000,00
260 Haklar	500.000,00	580 Geçmiş Yıllar Zararları	(200.000,00)
257-Birikmiş Amortismanlar (-)	(80.000,00)	590 Dönem Net Karı	750.000,00
DURAN VARLIKLAR TOP.	13.670.000,00	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	11.900.000,00
AKTİF TOPLAMI	18.670.000,00	PASİF TOPLAMI	18.670.000,00

Bölünen şirketin faaliyet konusu mutfak ekipmanı ve endüstriyeli üretimi ve otelcilik faaliyetidir,

Bölünen Y AŞ'nin 10.000.000,00 TL sermayesi mevcut olup tamamı ödenmiştir. Şirket sermayesi 1 TL nominal değerli 10.000.000 Adet Hisse senedi ile temsil edilmektedir.

Y AŞ Sermaye Dağılımı		
ORTAK	SERMAYE TUTARI	SERMAYE PAYI
A	2.000.000,00	20,00%
B	2.000.000,00	20,00%
C	2.000.000,00	20,00%
D	2.000.000,00	20,00%
E	2.000.000,00	20,00%
TOPLAM	10.000.000,00	100,00%

Kısmi bölünme kapsamında yeni kurulan X AŞ'ne devredilecek ve bölen şirketle ilişkilendirilebilen aktif unsurlar aşağıdaki gibidir. Bölen şirkete devredilecek ve ilişkilendirilebilen unsurların Y AŞ içerisindeki payı % 24,21'dir. Y AŞ aktifinde bulunan Arazi ve Arsalarını bölen şirkete devretmeyecektir.

AKTİF KALEMLER	X İşletmesi	Pay %
252 Binalar	3.750.000,00	20,09%
254 Taşlılar	450.000,00	2,41%
255 Demirbaşlar	750.000,00	4,02%
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	-750.000,00	-4,02%
260 Haklar	350.000,00	1,87%
257-Birikmiş Amortismanlar (-)	-30.000,00	-0,16%
X İşletmesi Toplam Varlık	4.520.000,00	24,21%
TOPLAM AKTİF	18.670.000,00	100,00%

Bölen şirketle ilişkisi kurulamayan dağıtım oranı üzerinden belirlenmek sureti ile bölen şirkete ilişkin unsurların değeri dağıtım oranı üzerinden aşağıdaki gibi hesaplanmıştır;

AKTİF KALEMLER	Y İşletmesi İçerisindeki Kayıtlı Değeri	DAĞITIM ORANI	DEVREDİLECEK TUTAR
102 Bankalar	100.000,00	24,21%	24.210,00
120 Alıcılar	1.250.000,00	24,21%	302.625,00
300 Banka Kredileri	1.000.000,00	24,21%	242.100,00
320 Satıcılar	1.250.000,00	24,21%	302.625,00
400 Banka Kredileri	4.250.000,00	24,21%	1.028.925,00

1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği'nin "19.2.2.1. Üretim ve hizmet işletmelerinin aynı sermaye olarak konulması" bölümünde; mükellefe kısmi bölünmeye konu işletme ile ilişkilendirilemeyen varlık unsurlarının devri noktasında bir serbesti tanınmıştır. Bu noktada mükellef nakit, alacaklar ve menkul kıymetlerin devrini tercih ettiği takdirde tutarları belirleme noktasında da serbestiye sahiptir. Mükellef tarafından devredilen işletme ile ilgili unsurların tespit edilebilmesi durumunda tespit edilen tutarlar üzerinden, tespit edilmemesi halinde ise mükellef tarafından belirlenen uygun dağıtım anahtarı ile yapılması olanağı vermektedir. Mükellefe aktif unsurların devri ile ilgili tanınan serbesti borçların devri noktasında sağlanmamaktadır. Devredilecek borçlarla ilgili olarak tebliğ devredilen üretim ve hizmet işletmeleri ile ilgili borç unsurlarının şirketin muhasebe kayıtlarının olanak tanınamaması veya mükellefçe belirlenememesi durumunda bölen şirketin bölünen şirket içerisindeki devredilecek ve ilişki kurulabilen aktif payı üzerinden bir dağıtım oranı belirlemek sureti ile hesaplanmasını zorunlu tutmaktadır. Örneğimizde bölen işletmenin, bölünen işletme içerisindeki ilişkilendirilebilen payı % 24,21 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan bu dağıtım oranı üzerinden şirketin bölen işletme ile ilişkilendirilemeyen gerek nakit ve alacakları gerekse devredilmesi zorunlu olan borç unsurlarının tutarı tespit edilmiştir. Az yukarıda da belirtildiği üzere nakit, alacaklar ve menkul kıymetlerin devri ihtiyari olmakla birlikte, devredilecekse mükellef tarafından tutarın hesaplanması noktasında serbesti mevcuttur.

1 sıra nolu KVK Genel tebliğinin 19.3.2 başlığında kısmi bölünme neticesinde bölen şirkete devri gerçekleşecek amortisman tabii iktisadi kıymetlerin bölen işletme tarafından ilkinde değerlendirilemeyeceğini, dolayısıyla bölünün şirkette kalan amortisman süreleri üzerinden amortisman hesaplanabileceğini hüküm altına almaktadır.

KVK'nun 19'uncu maddesinde tam bölünme işleminde bölünen şirket zararlarının bölen şirket tarafından belirli sınırlar dahilinde indirimi mümkün olmakla birlikte kanunda kısmi bölünme işlemlerinde zarar mahsubuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle kısmi bölünme işlemlerinde bölünen şirketten bölen şirkete zarar devri mümkün gözükmemektedir.

Bölünen şirketin serbestçe tasarrufa konu edebileceği öz kaynağı varsa bunların devralan şirkete kâr dağıtım kararı alınmaksızın aktarılması mümkündür. Yine işletmenin sermayeye eklenen veya eklenmeksizin fon hesabında tuttuğu unsurların devrinin mümkün olup olmadığı hususu tartışmalı

bir konu olmakla birlikte idarenin bu noktada farklı değerlendirmeler yaptığı görülmektedir. 502 Enflasyon Düzeltmesi Olumlu farkları, 570 Geçmiş Yıllar Kârları, 549 Özel Fonlar Hesaplarında muhasebeleştirilen yenileme fonu vb. gerek KVK nedeni ile gerekse GVK kanunu gereğince yer alan diğer fonların bölen işletmeye aktarılmasının kanunun özüne uygun olduğu görülmektedir. Zira bu tutarların devri ortakların servet değerlerinde bir artış yaratmamakla birlikte işletmeden gerçekte bir fon çıkışına da neden olmamaktadır (<http://beratymm.com/makaleler/?ND>).

KDV Kanununun 17/4-c maddesinde; GVK Kanununun 81'inci maddesinde belirtilen işlemler ile KVK'na göre yapılan devir ve bölünme işlemlerinin KDV'den istisna olduğuna ilişkin hüküm düzenlenmiştir. Bu noktada bölünen şirketin bölünmeye konu varlıkları elde ettiği süreçte indirim konusu yapmış olduğu KDV ile ilgili bir işlem yapılmamaktadır. Ancak bölünmeye konu varlıkların edinimi sonrasında bu varlıklarla ilgili KDV indirim konusu yapılmamış ise ilgili KDV tutarı bölen şirket tarafından mükerrerliğe izin verilmeyecek şekilde indirim konusu yapılabilecektir. Dolayısıyla 190 Devreden KDV hesabında bölen işletmeye ilişkin varlıklarla ilgili KDV tutarları bölen işletme tarafından indirim konusu yapılabilecektir. Bir başka ifade ile bölünen şirketin aktifinde "190-Devreden KDV" hesabının bulunması halinde devri gerçekleştirilen varlıklara isabet eden KDV bölen şirket veya şirketlerde indirim konusu yapılabilecektir. Bölünen işletmenin bölünme sırasında tahakkuk etmiş veya edecek olan vergi ve sosyal güvenlik kurumuna ilişkin borçlarının bölen şirket veya şirketlere devri mümkün olmamakla birlikte 590 Dönem Net Kârı hesabında yer alan tutarların henüz hesap döneminin devam edecek olması ve dönemin kar veya zararla sonuçlanacağı belli olmaması nedeni ile mümkün görülmemektedir (<http://beratymm.com/makaleler/?ND>).

Bölünme işlemi 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu ve 492 sayılı Harçlar kanunu bakımından da istisna kapsamında tutulmaktadır. Bu neden bölünme sırasında düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden ve tescile tabi varlıkların devri nedeni ile yapılacak tapu devri ve araç ruhsat devri gibi işlemlerde ödenecek harçlarda istisna kapsamında yer almaktadır.

3.2 Bölün Şirket Hisselerinin Bölünen Şirkette Kalması (İştirak İlişkisi Yöntemi)

Bölünen şirkete yeni kurulan veya devir yapılan mevcut şirket paylarının verilmesi durumunda bölün şirket bölünen şirketin iştiraki haline gelmektedir. Bölünen şirketin bölün şirkete devredilen aktif ve pasif unsurları karşılığında iştirak hissesi alması durumunda sermaye yapısında bir değişim söz konusu olmayacaktır. Bölün şirket açısından ise sermaye artırımı söz konusu olacaktır. Bu durumda bölünme sonrası bölünen şirket bilançosu ve yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

Bölünen YAŞ'İ Bölünme Sonrası Bilançosu

AKTİF (VARLIKLAR)		PASİF (KAYNAKLAR)	
1- DÖNEN VARLIKLAR		3 - KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
102 Bankalar	75.790,00	300 Banka Kredileri	757.900,00
120 Alıcılar	947.375,00	320 Satıcılar	947.375,00
150 İlk Madde ve Malzeme	450.000,00	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	150.000,00
153 Ticari Mallar	1.750.000,00	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kes.	120.000,00
190 Devreden KDV	200.000,00	KISA VADELİ YAB. KAY. TOP.	1.975.275,00
DÖNEN VARLIKLAR TOP.	3.423.165,00	4- UZUN VADELİ YABANCI KAY.	
2- DURAN VARLIKLAR		400 Banka Kredileri	3.221.075,00
Bağlı Ortaklıklar	4.523.185,00	UZUN VADELİ YAB. KAY. TOP	3.221.075,00
250 Arazi ve Arsalar	7.000.000,00	5- ÖZKAYNAKLAR	
252 Binalar	1.250.000,00	500 Sermaye	10.000.000,00
254 Taşıtlar	1.050.000,00	540 Yasal Yedekler	1.000.000,00
255 Demirbaşlar	250.000,00	570 Geçmiş Yıllar Karları	350.000,00
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	-500.000,00	580 Geçmiş Yıllar Zararları	-200.000,00
260 Haklar	150.000,00	590 Dönem Net Karı	750.000,00
257-Birikmiş Amortismanlar (-)	-50.000,00	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	11.900.000,00
DURAN VARLIKLAR TOP.	13.673.185,00		
AKTİF TOPLAMI	17.096.350,00	PASİF TOPLAMI	17.096.350,00

Bilanço incelendiğinde şirket sermayesinde herhangi bir değişiklik olmadığı görülecektir. Bölen şirkete devri gerçekleşecek unsurlar bölünen şirket kayıtlarından düşüldükten sonra bölen şirkete ait payların bölünen şirkete verilmesi nedeni ile şirket bilançosunun aktifinde bağlı ortaklıklar hesabının oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla bölünen şirket sermayesinde herhangi bir değişiklik olmayacaktır. Devire ilişkin muhasebe kayıtları ise aşağıdaki gibi olacaktır.

YAŞ'nin Bölünmeye İlişkin Muhasebe Kayıtları

242 İŞTİRAKLER	//	4.523.185,00	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		750.000,00	
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		30.000,00	
300 BANKA KREDİLERİ		242.100,00	
320 SATICILAR		302.625,00	
400 BANKA KREDİLERİ		1.028.925,00	
		102 BANKALAR	24.210,00
		120 ALICILAR	302.625,00
		150 İLK MADDE VE MALZEME	1.000.000,00
		153 TİCARİ MALLAR	250.000,00
		252 BİNALAR	3.750.000,00
		254 TAŞITLAR	450.000,00
		255 DEMİRBAŞLAR	750.000,00
		260 HAKLAR	350.000,00
	//		

Yeni Kurulan X AŞ'nin şirketinin Kuruluş Bilançosu ve Kuruluş İlişkin Muhasebe Kayıtları

AKTİF (VARLIKLAR)		PASİF (KAYNAKLAR)	
1- DÖNEN VARLIKLAR		3 - KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
102 Bankalar	24.210,00	300 Banka Kredileri	242.100,00
120 Alıcılar	302.625,00	320 Satıcılar	302.625,00
150 İlk Madde ve Malzeme	1.000.000,00	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	0,00
153 Ticari Mallar	250.000,00	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	0,00
190 Devreden KDV		KISA VADELİ YABANCI KAY. TOP.	544.725,00
DÖNEN VARLIKLAR TOP.	1.576.835,00	4- UZUN VADELİ YABANCI KAY.	
2- DURAN VARLIKLAR		400 Banka Kredileri	1.028.925,00
250 Arazi ve Arsalar	0,00	UZUN VADELİ YABANCI KAY. TOP.	1.028.925,00
252 Binalar	3.750.000,00	5- ÖZKAYNAKLAR	
254 Taşıtlar	450.000,00	500 Sermaye	4.523.185,00
255 Demirbaşlar	750.000,00	540 Yasal Yedekler	0,00
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(750.000,00)	570 Geçmiş Yıllar Karları	
260 Haklar	350.000,00	580 Geçmiş Yıllar Zararları	0,00
268-Birikmiş Amortismanlar (-)	(30.000,00)	590 Dönem Net Karı	0,00
DURAN VARLIKLAR TOP.	4.520.000,00	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	0,00
AKTİF TOPLAMI	6.096.835,00	PASİF TOPLAMI	6.096.835,00

Yeni Kurulan X AŞ'nin Sermaye Taahhütü ve Sermaye Taahhüdünün yerine getirilmesine ilişkin işlemlerin muhasebe Kayıtları

501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	//	4.523.185,00	
			500 SERMAYE
			4.523.185,00
<hr/>			
102 BANKALAR		24.210,00	
120 ALICILAR		302.625,00	
150 İLK MADDE VE MALZEME		1.000.000,00	
153 TİCARİ MALLAR		250.000,00	
252 BİNALAR		3.750.000,00	
254 TAŞITLAR		450.000,00	
255 DEMİRBAŞLAR		750.000,00	
260 HAKLAR		350.000,00	
			257 BİRİKMİŞ AMORT.
			750.000,00
			268 BİRİKMİŞ AMORT.
			30.000,00
			300 BANKA KREDİLERİ
			242.100,00
			320 SATICILAR
			302.625,00
			400 BANKA KREDİLERİ
			1.028.925,00
			501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE
			4.523.185,00
<hr/>			

Yukarıda örneği verilen kısmi bölünme işleminde bölen şirketten aktif unsurların devri ile birlikte borçlarında devri gerçekleştirilmiştir. Ancak devri gerçekleştirilen aktif ve pasif unsurlar ele alındığında bölen işletmeye bölünün işletmeden pozitif yönlü bir varlık geçişi olduğu görülecektir. Şayet devredilen aktif değerlerle birlikte borçların devredilmesi durumunda pozitif değil sıfır veya negatif yönlü bir devir gerçekleşmesi söz konusu olursa işlemlerin muhasebeleştirilmesi farklılık arz edecektir. Bir başka deyişle devir edilen aktif unsurlarla bunlara bağlı borçlar eşitse veya borç tutarının aktif unsurlardan fazla olması durumu söz konusu ise bölünen şirketin almış olduğu iştirak hisselerinin iz bedeli ile takip edilmesi gerekecektir. Yine devre konu net değer negatif olması durumunda bölünen işletmenin negatif farkı pasifinde geçici bir hesapta, bölen işletmenin ise negatif farkı aktifinde geçici bir hesapta takip etmesi gerekecektir. Devredilen şirket unsurları karşılığında

bölen işletmeden alınan ve iz bedel ile takip edilen iştirak paylarının satılması halinde geçici hesap kapatılarak ilgili kâr hesabına aktarılarak vergilendirilecektir (1 Sıra Nolu KVK Genel Tebliği 19.2.2.1.1)

3.3 Bölen Şirket Paylarının Bölünen Şirket Ortaklarına Verilmesi

Bölünen şirketin bölünmeye konu edilen ve devri gerçekleştirilen aktif ve pasif unsurları karşılığında bölen şirket paylarının bölünen şirket ortaklarına verilmesi mümkündür. Bu durumda bölen şirket paylarının bölünen şirkete geçmemesi sebebi ile bölünen şirketten devredilen aktif ve pasif unsurlar karşılığında bölünün şirkette sermaye azaltışına gidilmesi gerekmektedir. Bölen şirket ise yeni kuruluyor ise sermaye taahhüdü mevcut bir şirket ise sermaye artırım taahhüdü yapacaktır. Sermaye azaltışı sonrası bölünen şirket bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır;

Bölüne Y İşletmesi Bölünme Sonrası Bilançosu

AKTİF (VARLIKLAR)		PASİF (KAYNAKLAR)	
1- DÖNEN VARLIKLAR		3 - KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
102 Bankalar	75.790,00	300 Banka Kredileri	757.900,00
120 Alıcılar	947.375,00	320 Satıcılar	947.375,00
150 İlk Madde ve Malzeme	450.000,00	360 Ödenecek Vergi ve Fonlar	150.000,00
153 Ticari Mallar	1.750.000,00	361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kes.	120.000,00
190 Devreden KDV	200.000,00	KISA VAD. YAB. KAY. TOP.	1.975.275,00
DÖNEN VARLIKLAR TOP.	3.423.165,00	4- UZUN VADELİ YABANCI KAY.	
2- DURAN VARLIKLAR		400 Banka Kredileri	3.221.075,00
250 Arazi ve Arsalar	7.000.000,00	UZUN VADELİ YAB. KAY. TOP.	3.221.075,00
252 Binalar	1.250.000,00	5- ÖZKAYNAKLAR	
254 Taşitlar	1.050.000,00	500 Sermaye	5.476.815,00
255 Demirbaşlar	250.000,00	540 Yasal Yedekler	1.000.000,00
257 Birikmiş Amortismanlar (-)	(500.000,00)	570 Geçmiş Yıllar Karları	350.000,00
260 Haklar	150.000,00	580 Geçmiş Yıllar Zararları	-200.000,00
257-Birikmiş Amortismanlar (-)	(50.000,00)	590 Dönem Net Karı	750.000,00
DURAN VARLIKLAR TOP.	9.150.000,00	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	7.376.815,00
AKTİF TOPLAMI	12.573.165,00	PASİF TOPLAMI	12.573.165,00

Bölünen Y AŞ sermaye azaltısı ve devredilen unsurlara ilişkin muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	//	750.000,00	
268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		30.000,00	
300 BANKA KREDİLERİ		242.100,00	
320 SATICILAR		302.625,00	
400 BANKA KREDİLERİ		1.028.925,00	
500 SERMAYE		4.523.185,00	
		102 BANKALAR	24.210,00
		120 ALICILAR	302.625,00
		150 İLK MADDE VE MALZEME	1.000.000,00
		153 TİCARİ MALLAR	250.000,00
		252 BİNALAR	3.750.000,00
		254 TAŞITLAR	450.000,00
		255 DEMİRBAŞLAR	750.000,00
	//	260 HAKLAR	350.000,00

Bölen şirkete ilişkin bilanço ve muhasebe kayıtlarında herhangi bir değişiklik olmayacaktır. Sadece bölünen şirket ortaklarına bölen şirket sermayesinden bölünen şirkette yer alan payları oranından pay verilecektir. Ortakların bölünen şirketteki paylarının % 20 olması sebebi ile bölen şirket sermaye yapısı aşağıdaki gibi olacaktır;

X AŞ Ortaklarının Sermaye Payları		
ORTAK	SERMAYE TUTARI	SERMAYE PAYI
A	904.637,00	20,00%
B	904.637,00	20,00%
C	904.637,00	20,00%
D	904.637,00	20,00%
E	904.637,00	20,00%
TOPLAM	4.523.185,00	100,00%

Bölünme işlemi sureti ile devir edilen mal varlığı unsurları karşılığında bölünen şirkete veya ortaklarına devir edilen unsurların kayıtlı değerinde pay verilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Bölünen veya bölen şirketin devri

gerçekleştirilecek mal varlığı unsurlarının değerlerini tespit ederek bölünen şirket ortaklarının haklarını muhafaza edecek bir değişim oranı belirlemek sureti ile bölünmeyi gerçekleştirebilirler. Değişim oranı gerek bölünen gerekse bölen şirket veya şirketlerin paylarının gerçek değeri üzerinden belirlenebilmektedir. Ancak bu işlemin KVK bakımından devir olarak nitelendirilebilmesi için devredilen mal varlığı unsurlarına karşılık edinilen payların bölünen şirket ortaklarının bölünen şirketteki paylarına isabet eden servet değeri ile orantılı olması gerekecektir (1 Sıra Nolu KVK Genel Tebliği 19.3.1). Malvarlığı unsurlarının gerçek değerleri üzerinden değişim oranı ile ortaklara yapılan pay devirlerinde ortakların paylarında oluşan farklar transfer fiyatlaması ve değer artış kazancı kapsamında da değerlendirilebilmektedir.

KVK'nun 19'uncu maddesi kapsamında yapılan kısmi bölünme ve hisse değişimi işlemleri sonucunda oluşan kârlar istisna kapsamında değerlendirilecek ve vergilendirmeye tabi tutulmayacaktır. Bölünen şirketin bölünmenin gerçekleştiği tarihe kadar tahakkuku gerçekleşmiş veya gerçekleşecek olan vergi borçlarından, bölen şirketler devir almış oldukları mal varlığı unsurlarının emsal bedeli ile sınırlı olmak sureti ile müteselsilen sorumludurlar.

4 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

20'nci yüzyılın sonlarında yaşanan hızlı ekonomik değişim, şirketlerin faaliyetlerinin ve ekonomik yapılarının değişmesine ve karmaşıklaşmasına neden olmaktadır. Yaşanan bu değişim nedeni ile güç ve rekabet avantajı elde etmek isteyen işletmeler nevi değişikliği, birleşme, hisse değişimi ve bölünme gibi yeniden yapılandırma modellerine başvurabilmektedirler. Bu noktada bölünme, şirketlerin birçok nedenle ihtiyaç duydukları yeniden yapılandırma yöntemlerinden bir olarak değerlendirilmektedir. Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak Türkiye Ekonomisi içerisinde yer alan şirketlerde hızlı ve gelişen bir büyüme süreci içerisinde yerini almaktadır. Bu gelişmelere bağlı olarak yeniden yapılandırma modeli olarak adlandırılan bölünme müessesesi Türk hukuk sistemi içerisinde çeşitli düzenlemelerle yerini almıştır. Bölünmeye ilişkin olarak TTK ve KVK'nda düzenlemeler bulunmaktadır. 5520 sayılı KVK 'da ki bölünmeye ilişkin düzenlemeler ile 6102 sayılı TTK 'da yer alan bölünmeye ilişkin düzenlemeler bir biri ile paralellik göstermektedir. 5520 sayılı KVK'nun 19'uncu maddesinde *“Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak ifisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve*

borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devreden sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi tam bölünme” olarak tanımlanmıştır. Yine Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde, *“tam mükellef bir sermaye şirketi veya sermaye şirketi niteliğindeki yabancı bir kurumun Türkiye’deki işyeri ya da daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile bilançoda yer alan ve en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçının mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak konulması kısmi bölünme”* olarak kabul edilmektedir. Kısmi bölünme işlemi ile ilgili 1 seri nolu KVK Genel Tebliği’nin 19.2.2. bölümünde açıklamalar yapılmıştır. Tebliğ açıklamalarında üretim ve hizmet işletmelerinin kısmi bölünmeye konu edilmesi durumunda işletme bütünlüğünün korunması esas alınmıştır. Bu nedenle üretim ve hizmet işletmelerinin kısmi bölünme kapsamında işletme devamlılığı için gerekli olan aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunlu tutulmuştur. Kanunda belirtilen bu düzenleme nedeni ile işletme bütünlüğünün korunması ve faaliyetin sürdürülebilmesi için gerekli aktif kıymetler ile bu aktif kıymetlerle ilgili pasif kalemlerin devredilmesi gerekmektedir. Üretim ve hizmet işletmeleri ile doğrudan bağı kurulamayan nakit, alacaklar ve menkul kıymetlerin devri ihtiyaridir. Devredilen üretim ve hizmet işletmeleri ile ilgili borç kalemlerinin tutarının tespit edilmemesi halinde bölen şirketin bölünen şirket aktifi içerisindeki payının belirlenmesi sureti ile borç kalemlerinin devrinin yapılması gerekmektedir. Devredilen aktif değerlerle birlikte borçların devredilmesi durumunda pozitif değil sıfır veya negatif yönlü bir devir gerçekleşmesi durumunda işlemlerin muhasebeleştirilmesinde farklılık oluşacaktır. Bir başka deyişle devir edilen aktif unsurlarla bunlara bağlı borçlar eşitse veya borç tutarının aktif unsurlardan fazla olması durumu söz konusu ise bölünen şirketin almış olduğu iştirak hisselerinin iz bedeli ile takip edilmesi gerekmektedir. Yine devre konu net değer negatif olması durumunda bölünen işletmenin negatif farkı pasifinde geçici bir hesapta, bölen işletmenin ise negatif farkı aktifinde geçici bir hesapta takip etmesi gerekecektir. Devredilen şirket unsurları karşılığında bölen işletmeden alınan ve iz bedel ile takip edilen iştirak paylarının satılması halinde geçici hesap kapatılarak ilgili kâr hesabına

aktarılarak vergilendirilecektir. Devredilen amortisman tabi iktisadi kıymetler için bölünme tarihine kadar ayrılan amortisman tutarlarının devri mümkün olmakla birlikte, bölen işletme amortisman ayırmaya ilk iktisap şeklinde değil, bölünen işletmede kalan faydalı ömür üzerinden devam edecektir. Geçmiş yıllar zararlarına ilişkin tutarların kısmi bölünme kapsamında devre konu edilmesi mümkün bulunmamaktadır. Özkaynaklar gurubunda yer alan yasal yedekler dışındaki serbest yedeklerin bölen işletmeye devri mümkündür. Yine sermayeye eklenmiş veya eklenmemiş geçmiş yıllar kârları, enflasyon düzeltmesi olumlu farkları, yenileme fonu ve KVK ve GVK kapsamında özel fonlar hesabında takip edilen unsurların servet artışına neden olmaması sebebi ile devri mümkün olmakla birlikte idarenin bu hususlarla ilgili farklı görüşleri bulunduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir.

KVK dışındaki diğer vergi kanunları ve yasal düzenlemelerde bölünme işlemlerine ilişkin istisnalar getirmektedir. KDV kanununun 17/4-c maddesine göre KVK kapsamında yapılan devir ve bölünme işlemleri KDV kanunu yönünden istisna kapsamındadır. olduğu hüküm altına alınmıştır. Yine KDV Kanunu bakımından devredilen varlık unsurlarına ilişkin bölünen işletmede indirilemeyen KDV'nin bölen işletmede indirim konusu yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Bölünen işletmeye ait tahakkuk etmiş vergi borçları ve sosyal güvenlik kurumuna ilişkin borçların devrine izin verilmemektedir. Bölünme işlemi ile ilgili olarak yapılacak işlemler 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu ile damga vergisinden, tapu ve araç tesciline ilişkin işlemler ise 492 sayılı Harçlar Kanunu ile istisna kapsamına alınmıştır.

KVK'nda bölünme işlemi iştirak ilişkisi yöntemi ve bölünen şirket pay sahiplerine bölen işletme paylarının verilmesi sureti ile iki şekilde yapılabilmektedir. İştirak ilişkisi yönteminde yeni kurulan veya mevcut sermaye şirketine aynı sermaye taahhütü yapılmakta, sermaye artışı yapılan şirket payları bölünen işletme bünyesinde kalmaktadır. Bir başka deyişle bölünen işletmenin sermaye yapısında herhangi bir değişiklik olmamakla birlikte işletmeden devri gerçekleşen unsurlar bilançonun aktifinde İştirakler/Bağlı Ortaklıklar hesabında izlenmektedir. Kısmi bölünme kapsamında bölen şirket paylarının bölünen şirket ortaklarına verilmesi durumunda bölünen şirket sermayesinin azaltılması gerekmektedir. Bu durum yeni kurulan veya mevcut sermaye şirketine yine sermaye artışı olarak değerlendirilecektir. Bölünen şirket ortaklarına bölünen şirketteki payları oranında bölen şirketten pay verilmesi gerekmektedir. Tüm bu değerlendirmeler neticesinde gerek

KVK gerekse diğer vergi kanunları bakımından sermaye şirketlerine istisnalar kapsamında bölünme olanağı sağlanmakta, sermaye şirketlerinin yeniden yapılandırılması noktasında önemli imkânlar sunmaktadır. Ülkemizde karmaşık prosedürü nedeni ile yaygın uygulama imkânı oluşmayan bölünme müessesinin muhasebe meslek mensupları tarafından mükelleflere finansal ve yapısal sorunlar noktasında önerilmesi gereken bir yeniden yapılandırma modeli olarak sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

3065 sayılı *Katma Değer Vergisi Kanunu* (1984, 25 Ekim). Ankara: Resmi Gazete (Sayı: 18563)

488 Sayılı *Damga Vergisi Kanunu* (1964, 01 Temmuz). Ankara: Resmi Gazete (Sayı: 11751)

492 sayılı *Harçlar Kanunu* (1964, 02 Temmuz). Ankara: Resmi Gazete (Sayı: 11756)

5520 sayılı *Kurumlar Vergisi Kanunu* (2006, 13 Haziran). Ankara: Resmi Gazete (Sayı: 26205)

6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu* (2011, 13 Ocak). Ankara: Resmi Gazete (Sayı: 27846)

Ak, M., (2019), *400 Soru ve Cevaplarla Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantıları ve Ticaret Sicili Uygulamaları*. Ankara.: Seçkin Yayıncılık,

Altaş, S., (2017), *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aydın, E., (2014), *Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sermaye Şirketlerinde Tam Bölünme*, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 36 (2), 71-91.

Bakmaz, Z., (2015), *Kısmi Bölünmenin Sağladığı Vergisel Avantajlardan Yararlanabilmenin Şartları ve Özellikli Hususlar*, *Mali Çözüm Dergisi*, 130, (151-170).

Göktuna, H., D., E., (2011), *Vergi Hukukunda Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Güngör, M., (2017), *Türk Ticaret Kanunu Ve Vergi Kanunları Açısından Şirketlerde Kısmi Bölünme Ve Bir Uygulama*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Kavak, A., (2005), *Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri*, Ankara : Maliye ve Hukuk Yayınları.

Kayihan, Ş., (2019), *Şirketler Hukuku*. Ankara : Seçkin Yayıncılık
Kurumlar Vergisi 1 No'lu Genel Tebliği (2007, 03 Nisan). Ankara: Resmi Gazete (Sayı: 26482)

Onat, K., G., (2019), *Vergi Kanunlarına Göre Şirketlerde Kısmi Bölünme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Pulaşlı, H., (2011), *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketler Hukuku Şerhi*, 1.Cilt, Ankara : Adalet Yayınevi.

Pulaşlı, H., (2020), *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara : Adalet Yayınevi

Sezgin, B., (2018), *Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*. Ankara : Adalet Yayınevi.

Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerin Bölünmesi, Erişim Adresi: <https://www.oral.av.tr/yayinlarimiz/asbolunme.pdf>, Erişim Tarihi:07.11.2020.

Uluslan, H. ve Koçsoy, M., (2013), “6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kısmi Bölünme İşlemi: Kurumlar Vergisi Kanunu ile Karşılaştırılması ve Muhasebeleştirilmesi”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9 (18), 255-282.

Uzunsakal, S.,Çengel, D. *Kısmi Bölünme I* Erişim Adresi: <http://beratymm.com/makaleler/?ND>, Erişim Tarihi: 21.10.2020

Uzunsakal, S.,Çengel, D. *Kısmi Bölünme II* Erişim Adresi: <http://beratymm.com/makaleler/?ND>, Erişim Tarihi: 21.10.2020

Yıldız, S., ve Ünsal, H., (2005), “Türkiye ve Avrupa Birliğinde Şirket Bölünmeleri ve Vergilendirme Karşısındaki Durumu”, *Mali Çözüm Dergisi*, 72, 210-229.